

cutting through complexity™

KRAJOWA KOMISJA NADZORU
- KRAJOWA IZBA BIEGŁYCH REWIDENTÓW

Rachunkowość instrumentów finansowych według MSSF – instrumenty pochodne

Maciej Jan Kocon
Listopad 2013

The background of the slide is a photograph of a winding road at night, captured with a long exposure to create light trails from cars. The road curves through a dark, forested hillside. The light trails are primarily red and orange, indicating the rear lights of vehicles moving away from the camera. The overall scene is dimly lit, with the road's edge lights providing some illumination.

KibR
KRAJOWA IZBA BIEGŁYCH REWIDENTÓW

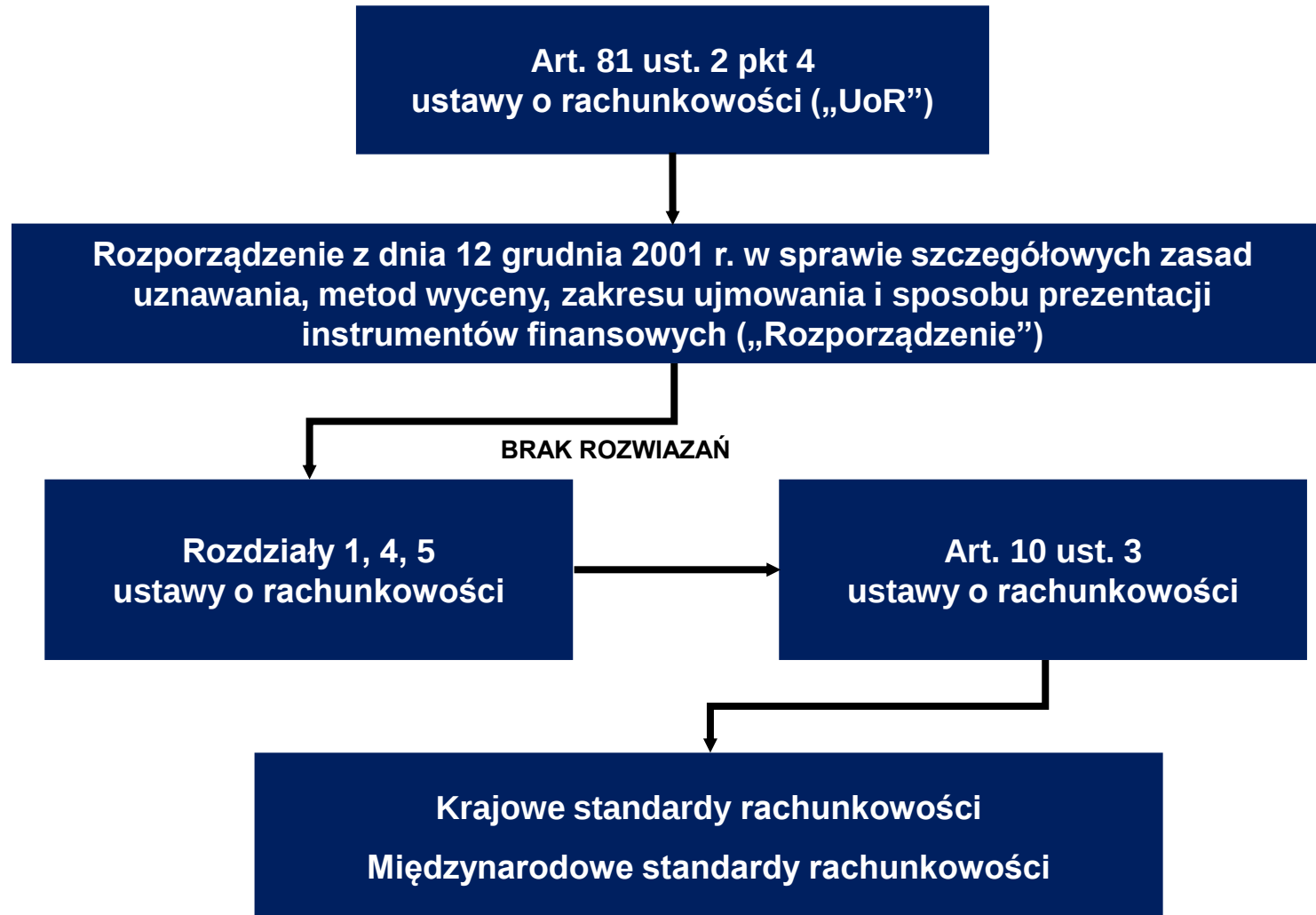
Standardy międzynarodowe mające zastosowanie do instrumentów finansowych:

- MSR 39: Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena
- MSR 32: Instrumenty finansowe – prezentacja
- MSSF 7: Instrumenty finansowe – ujawnienia

Nowe standardy:

- MSSF 13 – wartość godziwa (od 2013)
- MSSF 9 – instrumenty finansowe:
 - Ujmowanie i wycena (od 2015)
 - Rachunkowość zabezpieczeń (od 2015)
 - Utrata wartości aktywów finansowych (od 2016 ?)

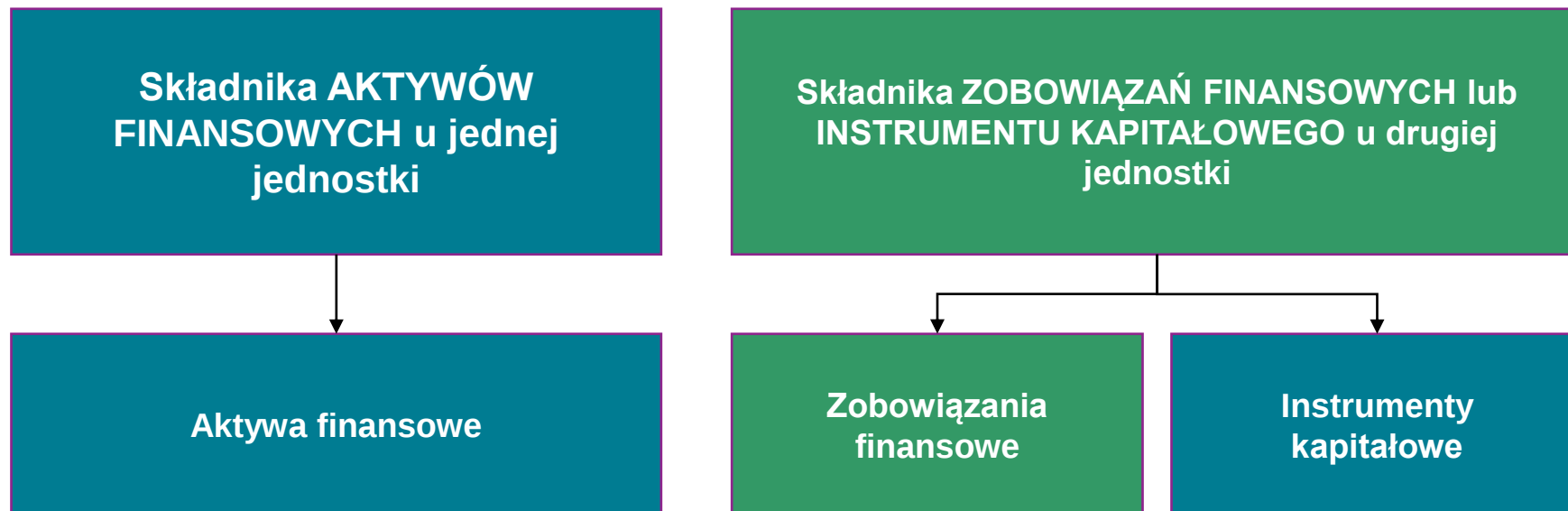
Instrumenty finansowe w PSR

Główne filary MSR 39

Umowa, która powoduje powstanie:

Do AKTYWÓW FINANSOWYCH zaliczamy:

- Środki pieniężne
 - Umowne prawa do otrzymania środków pieniężnych lub innych aktywów finansowych od innej jednostki
 - Umowne prawa do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką na potencjalnie korzystnych warunkach
 - Instrumenty kapitałowe innej jednostki gospodarczej
- (...)

- **ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE** są to umowne zobowiązania do:
 - Przekazania środków pieniężnych lub innych aktywów finansowych innej jednostce
 - Wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką na potencjalnie niekorzystnych zasadach (...)
- **INSTRUMENT KAPITAŁOWY** jest to każda umowa dająca prawo do:
 - Udziału w aktywach jednostki pozostałych po spłaceniu wszystkich jej zobowiązań

Klasyfikacja aktywów finansowych

Kategoria	Definicja
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	● Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu ● Instrumenty pochodne z dodatnią wyceną, o ile nie są desygnowane do rachunkowości zabezpieczeń ● Aktywa finansowe desygnowane do prezentacji w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVO)
Pożyczki i należności	Aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi, o stałych lub możliwych do ustalenia płatnościach, które nie są kwotowane na aktywnym rynku
Aktywa utrzymywane do upływu terminu wymagalności	Aktywa finansowe o określonych lub możliwych do określenia płatnościach i ustalonym terminie wymagalności, które jednostka zamierza i jest w stanie trzymać do terminu wymagalności
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	● Aktywa finansowe nie należące do żadnej z powyższych kategorii ● Aktywa finansowe desygnowane do tej kategorii
Instrumenty pochodne zabezpieczające	● Instrumenty pochodne z dodatnią wyceną, o ile są desygnowane do rachunkowości zabezpieczeń

Klasyfikacja zobowiązań finansowych

Kategoria	Definicja
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	- Instrumenty pochodne z ujemną wyceną (z wyłączeniem instrumentów zabezpieczających) - Obowiązek dostarczenia papierów wartościowych pożyczonych w przypadku sprzedaży z zajęciem „krótkiej pozycji” (krótka sprzedaż) - Zobowiązania finansowe desygnowane do FVO
Inne zobowiązania finansowe według zamortyzowanego kosztu	Zobowiązania finansowe nienależące do kategorii zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
Instrumenty pochodne zabezpieczające	Instrumenty pochodne z ujemną wyceną, o ile są desygnowane do rachunkowości zabezpieczeń
Udzielone gwarancje finansowe	Kontrakty, w których wystawca-gwarant zobligowany jest do dokonania określonych płatności w celu zrekompensowania poniesionych przez posiadacza gwarancji strat spowodowanych zaniechaniem przez określonego dłużnika spłat wynikających z pierwotnego instrumentu dłużnego

**Instrumenty finansowe dla
których spełnione są
następujące warunki:**

Wartość zależy od zmian:

- stopy procentowej,
- kursu wymiany walut,
- ceny papieru wartościowego lub towaru,
- indeksu cen lub stóp,
- klasyfikacji kredytowej,
- innych zmiennych

**Brak lub nieznaczna
inwestycja
początkowa netto**

**Rozliczenie następuje
w przyszłości**

Forward / Futures

- Kontrakty zobowiązujące jedną ze stron do zakupu a drugą do sprzedaży określonych aktywów, waluty lub stóp procentowych w przyszłości, za z góry ustaloną cenę

Opcje

- Kontrakty dające jednej ze stron prawo do zakupu lub sprzedaży określonych aktywów, waluty lub stóp procentowych, za z góry ustaloną cenę

Swapy

- Umowa pomiędzy dwoma stronami dotycząca zamiany w przyszłości serii przepływów pieniężnych (np.: płatności w walucie A na płatności w walucie B, płatności według stopy procentowej zmiennej na płatności według stopy procentowej stałej, itp.)

PYTANIE!

- Spółka A zawiera ze spółką B w dniu 15 lutego 2012 roku, umowę na mocy której ma prawo do zakupu w dniu 28 czerwca 2013 roku 10.000 akcji spółki C, która jest notowana na GPW. Czy umowa jest instrumentem pochodnym jeżeli:
 1. cena została ustalona w umowie w wysokości 4,3 PLN?
 2. cena jest ustalona w wysokości ceny giełdowej z dnia 28 czerwca 2013 roku?

**Aktywa finansowe:
„wartość godziwa uiszczonej
zapłaty”**

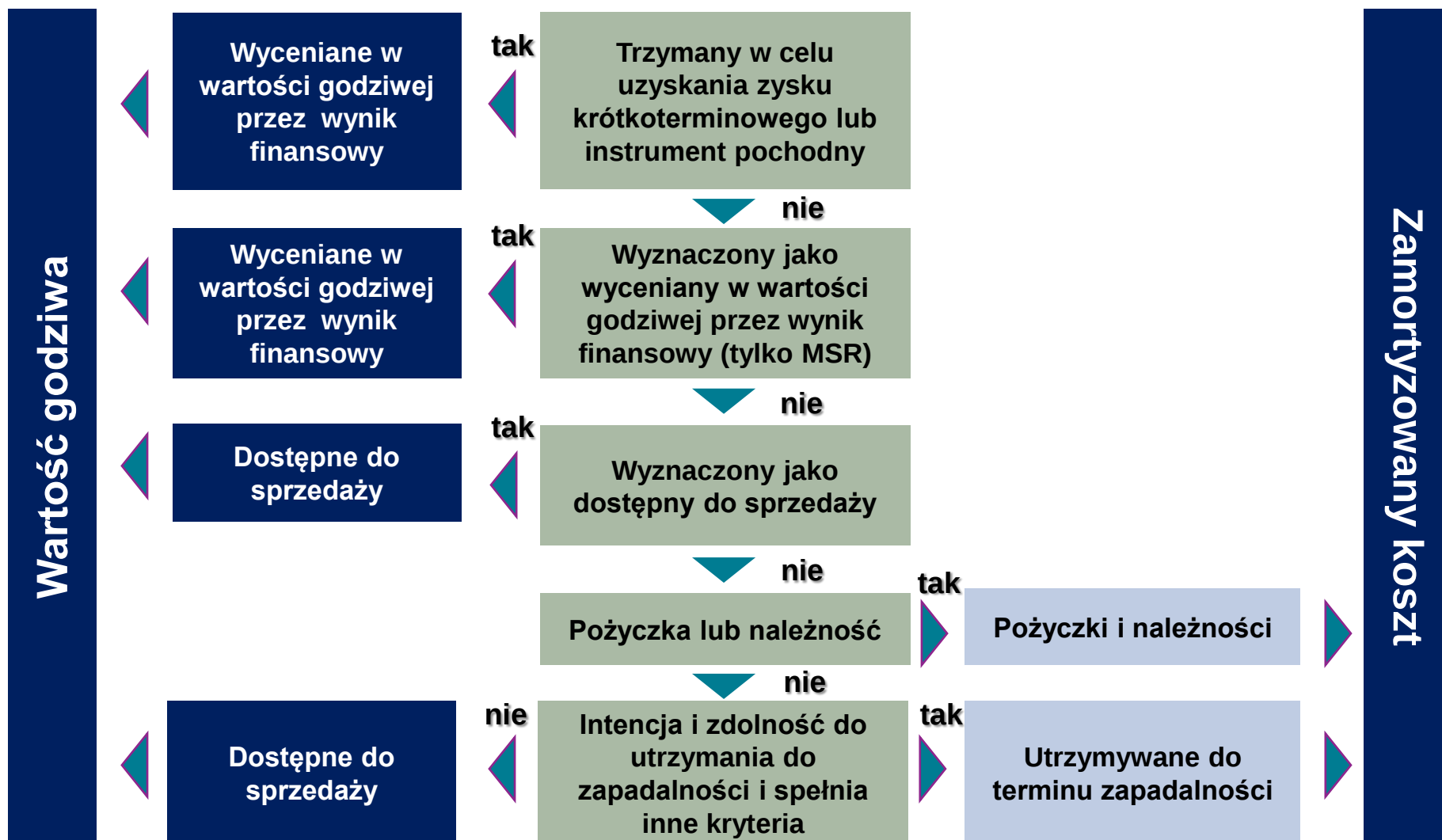
**Zobowiązania finansowe:
„wartość godziwa otrzymanej
zapłaty”**

Metody pomiaru:

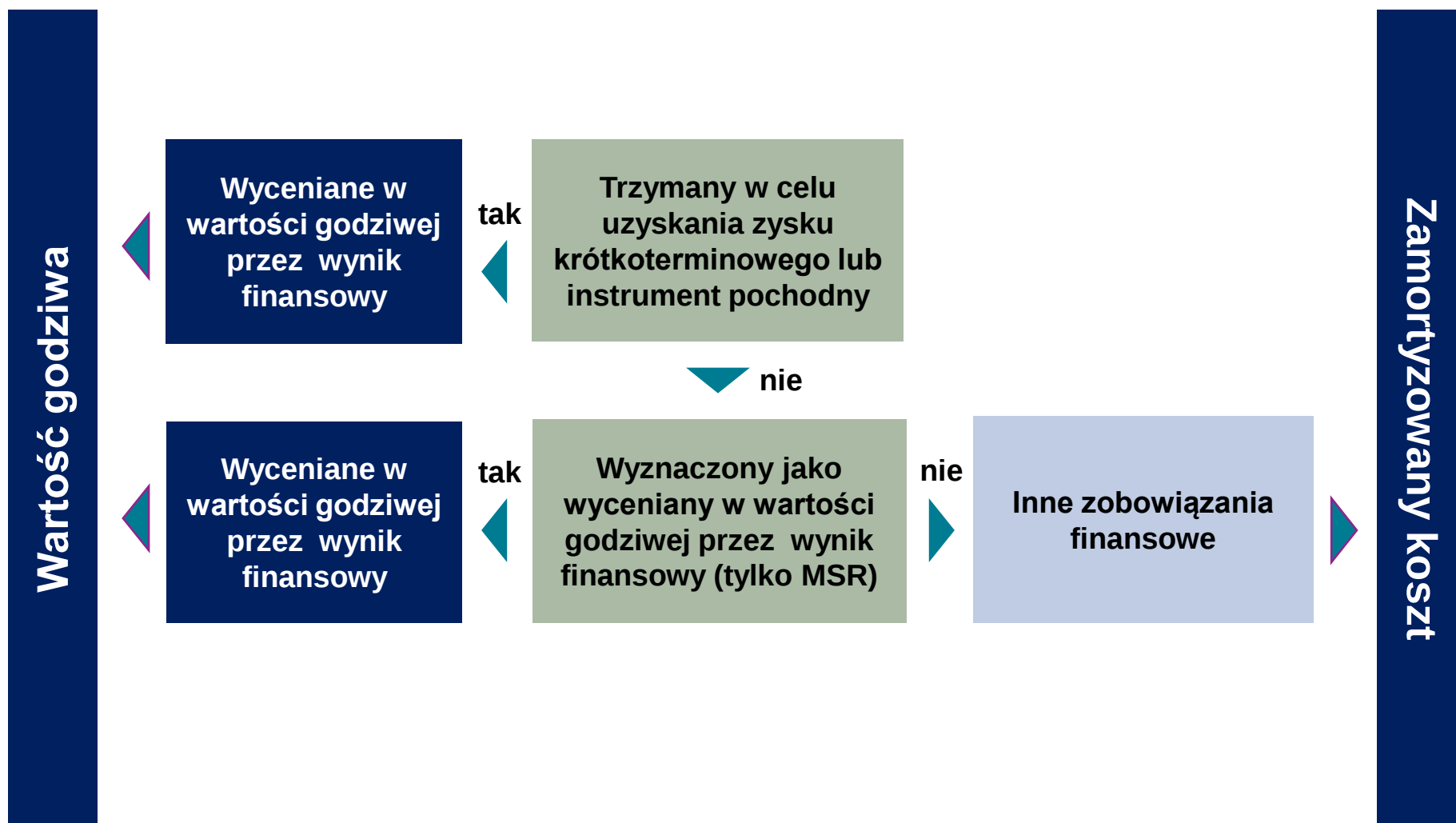
- cena transakcji
- inne ceny rynkowe
- wartość godziwa przyszłych zdyskontowanych przepływów pieniężnych

Koszty transakcji są włączane do początkowej wyceny wszystkich aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy

Klasyfikacja wyznacza sposób wyceny aktywów finansowych po dacie zawarcia

Klasyfikacja wyznacza sposób wyceny zobowiązań finansowych po dacie zawarcia

Aktywa finansowe

Wartość godziwa

Wyjątki

Według zamortyzowanego kosztu:

- Pożyczki i należności
- Instrumenty utrzymywane do terminu wymagalności
- Aktywa finansowe, dla których wartość godziwa nie może być wiarygodnie wyceniona (niekwotowane instrumenty kapitałowe i pochodne zlinkowane)

Zobowiązania finansowe

Zamortyzowany koszt

Wyjątki

Według wartości godziwej:

- Instrumenty pochodne
- Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy:
 - klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu
 - wyznaczone przez jednostkę

- Kwota za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony a zobowiązanie uregulowane na warunkach rynkowych, między dobrze poinformowanymi, niepowiązanymi ze sobą stronami
- Nie uwzględnia się kosztów zbycia instrumentu finansowego

Założenie:

Wartość godziwą można wiarygodnie wycenić dla większości aktywów dostępnych do sprzedaży lub wycenianych w wartości godziwej przez rachunek wyników:

Założenie może nie być prawdziwe dla:

- Instrumentu kapitałowego, który nie jest notowany na aktywnym rynku
- Instrumentu pochodnego, powiązanego z nienotowanym instrumentem kapitałowym i rozliczanego przez jego dostarczenie

Kiedy wartość godziwa może być wiarygodnie wyceniona?

- Wartość godziwa nie jest wiarygodnie wyceniona gdy:

- Rozrzut wyników wiarygodnych oszacowań jest znaczący lub
- Prawdopodobieństwo różnych wyników nie może być wiarygodnie ocenione

- Wartość godziwa może być wiarygodnie wyceniona gdy:

- Publikowane są notowania z aktywnego rynku
- Dostępne są ceny podobnych instrumentów
- Instrument został sklasyfikowany przez agencję ratingową i można wiarygodnie oszacować przepływy z niego wynikające
- Istnieje właściwy model wyceny i można wiarygodnie wycenić dane wprowadzane do modelu

Księgowanie instrumentów pochodnych

Dodatnia wartość godziwa instrumentu

Dr	Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej
Cr	Przychody finansowe

Ujemna wartość godziwa instrumentu

Dr	Koszty finansowe
Cr	Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej

Uwaga! Nie dotyczy ujęcia instrumentów pochodnych spełniających warunki rachunkowości zabezpieczeń!!!

Księgowanie instrumentów pochodnych

- Dla wszystkich instrumentów pochodnych w bilansie banku będzie zawsze zaksięgowana wartość godziwa:
 - FX FORWARD – NPV
 - FX SWAP – NPV
 - IRS, CIRS, FRA – NPV
 - Opcje walutowe – wycena modelowa
 - Najpierw zaksięgowana wartość premii otrzymanej/zapłaconej, a następnie MTM
(wartość premii oryginalnej +/- MTM = wartość godziwa)

Księgowanie instrumentów – FX forward

03.01.2013 – Kurs EUR/PLN = 4,0800. Bank zawiera transakcję FX forward na sprzedaż 1 m EUR z datą realizacji 31.03.2013 po 4,1100.

31.01.2013 – Kurs spot EUR/PLN = 4,0500. Punkty swapowe za 2 miesiące wynoszą 200 bps. Wycena transakcji wynosi zatem: $(4,1100 - 4,0700) * 1m = 0,04 * 1 m = 40 \text{ k PLN}$ (bez dysk.)

28.02.2013 – Kurs spot EUR/PLN = 3,9100. Punkty swapowe za 1 miesiąc wynoszą 100 bps. Wycena transakcji wynosi zatem: $(4,1100 - 3,9200) * 1 m = 0,19 * 1 m = 190 \text{ k PLN}$

31.03.2013 – Kurs spot EUR/PLN = 4,0800.

03.01.2013	DR EUR do sprzedania (Off-BS)	4 110 000	
	CR PLN do zakupu (Off-BS)	4 110 000	
31.01.2013	DR Wycena transakcji FX fwd (BS)	40 000	
	CR Wynik finansowy (P&L)		40 000
28.02.2013	DR Wycena transakcji FX fwd (BS)	150 000	
	CR Wynik finansowy (P&L)		150 000
31.03.2013	CR Wycena transakcji FX fwd (BS)		190 000
	DR Wynik finansowy (P&L)	160 000	
	DR Nostro w PLN (BS)	4 110 000	
	CR Nostro w EUR (BS)		4 080 000
	DR PLN do zakupu (Off-BS)		wyksięgowanie pozabilansu
	CR EUR do sprzedania (Off-BS)		wyksięgowanie pozabilansu

Księgowanie instrumentów – FX Opcja

03.01.2013 – Bank sprzedaje opcję walutową call. Premia wynosi 10 k PLN. Data realizacji – 28.02.2013. Nominał opcji wynosi 100 k EUR. Kurs realizacji 4,1000

31.01.2013 – NPV opcji wynosi 15 k PLN.

28.02.2013 – Opcja out-of-money. Opcja wygasa bez realizacji.

03.01.2013

DR Opcja call wystawiona PLN (Off-BS)	410 000	
CR Opcja call wystawiona EUR (Off-BS)	410 000	
DR Nostro (BS)		10 000
CR Zobowiązanie z tytułu premii (BS)		10 000

31.01.2013

DR Wynik finansowy (P&L)	5 000	
CR MTM opcji (BS)	5 000	

28.02.2013

DR Zobowiązanie z tytułu premii (BS)	10 000	
DR MTM opcji (BS)	5 000	
CR Wynik finansowy (P&L)		15 000

W momencie otrzymania premia opcyjna stanowi zobowiązanie Banku. W rachunku wyników rozpoznawana jest zmiana wartości tej premii. W bilansie wartość przedstawiona w kwocie netto: premia + mark-to-market.

Księgowanie instrumentów – FRA

03.01.2013 – Stawka WIBOR 3M = 5,25%. Bank sprzedaje transakcję FRA 3x6 na WIBOR 6M o stawce FRA 5,75%. Nominał 100 mln PLN.

31.01.2013 – Stawka WIBOR 3M = 5,30%. Dodatnia wycena transakcji wynosi: $[(5,75\% - 5,30\%)/4] * 100 \text{ mln PLN} = 112,5 \text{ k PLN}$ (bez dysk.)

28.02.2013 – Stawka WIBOR 3M = 5,20%. Dodatnia wycena transakcji wynosi: $[(5,75\% - 5,20\%)/4] * 100 \text{ mln PLN} = 137,5 \text{ k PLN}$ (bez dysk.)

31.03.2013 – Stawka WIBOR 3M = 5,45%.

03.01.2013	DR Konto techniczne (Off-BS)	100 000 000	
	CR EUR Sprzedaż transakcji FRA (Off-BS)		100 000 000
31.01.2013	DR Wycena transakcji FRA (BS)	112 500	
	CR Wynik handlowy (P&L)		112 500
28.02.2013	DR Wycena transakcji FRA (BS)	25 000	
	CR Wynik handlowy (P&L)		25 000
31.03.2013	CR Wycena transakcji FRA (BS)		137 500
	DR Wynik handlowy (P&L)	62 500	
	DR Nostro w PLN (BS)	75 000	
	DR Sprzedaż FRA (Off-BS)		wyksięgowanie pozabilansu
	CR Konto techniczne (Off-BS)		wyksięgowanie pozabilansu

Księgowanie instrumentów – IRS

03.01.2013 – Bank zawiera transakcję IRS. Bank otrzymuje nogę fixed 5,0. Płaci nogę float, która w dacie zawarcia wynosi 5,5.

31.01.2013 – NPV transakcji wynosi 20 dla banku. Odsetki naliczone dla Banku – 50, odsetki naliczone dla kontrahenta – 55.

01.02.2013 – Płatność odsetek (odsetki dla Banku – 52, odsetki dla kontrahenta – 57)

28.02.2013 – NPV transakcji wynosi 9. Odsetki naliczone dla Banku – 48, odsetki naliczone dla kontrahenta – 40.

01.03.2013 – ostateczne rozliczenie transakcji (odsetki dla Banku – 49, odsetki dla kontrahenta – 41).

03.01.2013

DR PLN Noga otrzymana (Off-BS)

nominał

CR PLN Noga zapłacona (Off-BS)

nominał

31.01.2013

DR Odsetki naliczone dla Banku (BS)

50

CR Odsetki naliczone dla kontrahenta (BS)

55

DR MTM (BS)

25

cd...

CR Wynik finansowy (P&L)

20

W bilansie instrument wykazany w kwocie netto – 20 (suma kont odsetek oraz MTM zaprezentowana łącznie dla każdej transakcji).

Przedstawiony przykład dotyczy wyłącznie transakcji nie spełniających kryteriów rachunkowości zabezpieczeń.

Dziękuję za uwagę!

Maciej Jan Kocon, Manager

KPMG Grupa FRM

+48 (22) 528 18 12

+48 500 089 927

mkocon@kpmg.pl

www.kpmg.pl